СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

СЕКЦІЯ № 1. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

УДК 340.12(477)

Розгон О. В.
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін та правового забезпечення підприємницької діяльності Харківського економіко-правового університету, кандидат юридичних наук, доцент

ЗБІЛЬШЕННЯ РОЗМІРУ АЛІМЕНТІВ НА ДИТИНУ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ МОЖЛИВИХ ЗМІН У ПРАВОЗАСТОСУВАННІ

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів» (далі — Закон № 2037) було збільшено мінімальний розмір аліментів на одну дитину з 30 % до 50 % прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Розмір аліментів має бути необхідним і достатнім для забезпечення гармонійного розвитку дитини. Актуальні розміри мінімального прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку наведені у ст. 7 Закону України «Про Державний бюджет на 2018 рік».

Згідно зі ст. 128 КЗпП при кожній виплаті заробітної плати загальний розмір усіх відрахувань не може перевищувати *20 відсотків*, а у випадках, окремо передбачених законодавством України, — *50 відсотків* заробітної плати, яка належить до виплати працівникові.

Отже, загальний розмір усіх відрахувань *під час кожної виплати заробітної плати та інших доходів боржника* не може перевищувати *50 відсотків заробітної плати*, що має бути виплачена працівнику, *в тому числі у разі відрахування за кількома виконавчими документами*. Але ці обмеження *не поширюються на відрахування* із заробітної плати при відбуванні виправних робіт і при *стягненні аліментів на неповнолітніх дітей*. У цих випадках розмір відрахувань із заробітної плати не може *перевищувати 70 відсотків*.

Таким чином, можна стверджувати, що в цих нормах установлено *максимальний розмір аліментів, який може бути стягнуто з боржника*.

Нещодавно Міністр юстиції Павло Петренко зауважив, що слід збільшити мінімальний розмір аліментів до 2 тис. гривень. Але чи зміниться механізм стягнення аліментів на дитину? Це буде гранична норма чи існуватиме прив'язка до прожиткового мінімуму?

Перший варіант означатиме, що необхідно буде змінювати механізм нарахування та виплати аліментів, а при обранні другого варіанта сума буде завеликою для одного з батьків. Як зазначалося вище, кожен із батьків повинен брати участь в утриманні дитини. Тож виникає запитання: чи буде другий із батьків, з яким проживає дитина, надавати відповідне утримання?

Механізм стягнення аліментів на дитину, який діє на сьогодні, спрямований на підвищення розміру кожні три місяці. Якщо ж сума стане статичною, це неминуче не відповідатиме рівню інфляції в подальшому.

У ст. 181 СК України встановлені *способи виконання батьками обов'язку* утримувати дитину, зокрема визначається, що *за домовленістю між батьками дитини* той із них, хто проживає окремо від дитини, може брати участь в її утриманні у грошовій і (або) натуральній формі. А за відсутності домовленості між батьками — за рішенням суду.

Частка доходу матері, батька, яка буде стягуватися як аліменти на дитину, визначається судом. Якщо стягуються аліменти на двох і більше дітей, суд визначає єдину частку від доходу матері, батька на їхнє утримання, яка стягуватиметься до досягнення *найстаршою дитиною повноліття* (ст. 183 СК України).

Аліменти на дитину присуджуються за рішенням суду з дня пред'явлення позову. Зміна, внесена до ч. 1 ст. 5 ЗУ «Про судовий збір», передусім передбачає звільнення позивачів від сплати судового збору у справах не тільки про індексацію аліментів, а й про їх стягнення, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів чи зміну способу їх стягнення. Ця зміна свідчить про те, що *судовий захист майнових прав дитини стає більш досяжним*.

Щодо *визначення розміру аліментів у твердій грошовій сумі* до ч. 3 ст. 184 СК України були внесені зміни, які передбачили, що той із батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина, має право звернутися до суду із заявою про видачу *судового наказу* про стягнення аліментів у розмірі *50 відсотків прожиткового мінімуму* для дитини відповідного віку.

Відповідно до ч. 1 ст. 192 СК України розмір аліментів, визначений за рішенням суду чи домовленістю між батьками, може бути згодом *зменшений або збільшений* за рішенням суду за позовом платника або одержувача аліментів у разі зміни матеріального чи сімейного стану, погіршення або поліпшення здоров'я когось із них та в інших випадках, передбачених СК України.

На наше переконання, суд, ухвалюючи рішення щодо збільшення розміру аліментів на дитину, має виходити з того, що заздалегідь визначений розмір аліментів для позивача не достатній для фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку дитини, та встановити юридично значимі обставини стосовно зміни, поліпшення матеріального або сімейного стану відповідача, коли останній має можливість платити більшу суму. Це має базуватися не на припущеннях, а на доказах, наприклад: є працездатною особою, інших аліментних зобов'язань не має, на обліку в центрі зайнятості не перебуває.

Перелік обставин, які можуть бути підставами для зменшення або збільшення розміру аліментів встановлено у ст. 182 СК України. Що стосується *наявності майна у платника аліментів*, то це має бути доведено доказами і ґрунтуватися на нормі матеріального права.

Отже, тепер суд, ухвалюючи рішення про стягнення аліментів на дитину, ураховує не тільки матеріальне становище платника, а й наявність майна, що певним чином дозволить зменшити можливість зловживання від платника аліментів, який

отримує мінімальну заробітну плату, але має нерухоме майно на праві власності, завдяки розпорядження яким у випадку *укладення договору про припинення права на аліменти* на користь дитини у зв'язку з переданням права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо) зміниться ситуація для отримувача аліментів тому, що він отримає утримання не у грошовому вигляді, а у «натуральному» через набуття права власності на майно.

Як бачимо, *перелік обставин, які можуть бути підставами для зменшення або збільшення розміру аліментів*, є вичерпним. По суті, зазначені не обставини, а викликані ними ускладнення (наприклад, неможливість через погіршення здоров'я задовольнити потреби самого платника аліментів або інших його дітей), які є підставою для зміни розміру аліментів. Так, розмір аліментів *може бути зменшений судом у випадку народження у платника аліментів дитини*, оскільки при стягненні аліментів у встановленому колись розмірі ця дитина виявиться менш забезпеченою, ніж діти, які отримують аліменти або дитини від попереднього шлюбу.

Також платник аліментів, якщо у нього є *сумніви щодо доцільності використання аліментів на дитину*, може особисто подати заяву до органів опіки та піклування про перевірку цільового використання коштів, а також подати позовну заяву до суду про зменшення розміру аліментів у разі їх нецільового використання. Безпосередньо дитина, якій виповнилося 14 років та яка є власником аліментів, також може подати позов у випадку використання коштів не за цільовим призначенням.

Але як той із батьків, хто сплачує аліменти, *може контролювати* процес надходження та використання грошових виплат? Одним із варіантів є оформлення банківської картки для дитини (картка юніора зі встановленим кредитним лімітом із боку батьків), адже після кожної покупки за допомогою такої картки одному або обом із батьків може надходити смс-повідомлення про списання коштів із рахунку.

У разі стягнення аліментів *як частки заробітку (доходу) боржника* на підприємстві, в установі, організації, фізичної особи, фізичної особи — підприємця відрахування здійснюються із фактичного заробітку (доходу) на *підставі постанови виконавця.*

У зв'язку із прийняттям зазначеного Закону України № 2037 виникає запитання: як змінюється розмір аліментів, якщо

визначений до цього судом їх розмір є меншим, ніж 50%? Чи здійснюється зміна розміру аліментів автоматично?

Якщо за виконавчим листом із працівника стягуються аліменти в розмірі меншому, ніж *50 % прожиткового мінімуму для дитини* відповідного віку, слід дотримуватися того рішення суду, яке діє щодо платника аліментів, і керуватися постановою виконавця, доки той із батьків, з яким проживає дитина, не звернеться до суду щодо збільшення розміру аліментів до 50 % прожиткового мінімуму для дитини. При ухваленні *нового судового рішення* відповідно зміниться розмір аліментів на дитину й у новій постанові виконавця та виконавчому листі.

Вирішуючи питання щодо розміру коштів, які підлягають стягненню на *додаткові витрати*, суди повинні враховувати, в якій мірі кожен із батьків зобов'язаний брати участь у цих витратах з огляду на матеріальне і сімейне становище сторін та інші інтереси й обставини, що мають істотне значення. У випадку, коли матеріальне становище батьків не дозволяє забезпечити повну оплату додаткових витрат, вони можуть бути компенсовані лише частково.

Ураховуючи зазначені обставини, суд визначає розмір додаткових витрат на дитину, зумовлених особливими обставинами, одному з батьків у твердій грошовій сумі. Наявність таких додаткових витрат має довести особа, що заявляє позовні вимоги про їх стягнення. Ці кошти є додатковими, на відміну від коштів, які отримуються одним із батьків на утримання дитини. У цих випадках ідеться про фактично понесені або передбачувані витрати, тому їх необхідно визначати у твердій грошовій сумі.